

A kereskedelmi és iparkamarák kérdése.

Előadó: **Dr. Lakatos Sándor**, a Munkaadók Szövetségének főtitkára,
Marosvásárhely.

A ma érvényben levő iparkamarai törvény a Maniu kormány első törvénymódosításának szülötte. Ez a törvénymódosítás az előző törvény sérelmes intézkedéseit nagyjában kiküszöbölte, úgy hogy a mai törvénnyel szemben csak egyetlen kifogásunk lehet, az t. i., hogy ezen törvénymódosítás nem honorálta *a titkárok szabad választására vonatkozó kívánságunkat*, hanem fenntartotta a titkári állás betöltésénél *a kinevezési rendszert*. A kinevezési rendszer az intézmény működési lehetőségét károsan befolyásolja, azért, mert a titkárokat a mindenkori kormánytól függő helyzetbe hozza és e függő helyzet meggátolja az intézmény szellemi vezetőit a kormányzatok káros gazdasági jellegű intézkedései elleni szabad akcióban.

Sérelmes a kinevezési rendszer kisebbségi szempontból is azért, mert a kormány kinevezésénél a kisebbségi jelöltek, kisebbségi voltuk miatt a román nemzetiségű jelölttel szemben hátrányban vannak.

A törvény gyakorlati alkalmazásánál megállapítható egy további sérelem, a melyet azonban nem maga a kamarai törvény, hanem az egyenesadó törvény végrehajtási utasításának téves rendelkezései eredményeznek. A kamarai törvény szerint u. i. a kamarai választó névjegyzékbe minden olyan iparos és kereskedő felveendő, aki kamarai pótadóval van megróva. Az adótörvény 72. szakasza szerint kamarai pótadó az ipari és kereskedelmi jövedelem után beszedett adó alapján róható ki. Az Adótörvény végrehajtási utasításának 72, 73 és 129 szakaszai azokat a kisiparosokat, akiknek nincsenek gépi berendezéseik, hanem csak kézi szerszámmal dolgoznak, nem tekinti kisiparosoknak, hanem csak kézműveseknek, s

ezeknek az adóját nem az adótörvény 30. §-ának második bekezdése alapján, mint ipari adót, hanem az adótörvény 48. szakasza alapján, mint szabad foglalkozásból eredő adót állapítja meg. Miután a 48. szakasz alapján kirótt adó után a 72. szakasz szerinti iparkamarai pótlék meg nem állapítható, a kézműves – mint kamarai pótdót nem fizető iparos – az iparkamarai választói névjegyzékbe nem vehető fel.

Tekintettel arra a körülményre, hogy kisiparosaink javarésze gépi berendezés nélkül dolgozó kézműiparos, s mint ilyen, a kamarai életben való részvételből ki van zárva, az adótörvény végrehajtási utasításának ezen sérelmes rendelkezéseit olyként tartom megváltoztatandónak, hogy a kisipari jövedelem minden kisiparosnál, akár gépi erővel, akár kézi szerszámmal dolgozik az adótörvény 30. szakaszának második bekezdése alapján vonassék adóztatás alá, s ez által megnyitassék a lehetősége annak, hogy a kézműiparosok is résztvehessenek a kamarák életében.

Gazdasági életünknek egyik állandóan ismétlődő panasza az, hogy a követelések behajtása a rendes bíróságok túlterhelése folytán rendkívül hosszadalmas és aránytalanul költséges. Ezen a betegségen egy új intézmény, – *a választott bíróságok* beállításával segíthetünk. Ezen intézmény törvényes létesítése nemcsak a követelés gyors és aránylag kis költségű behajtását teszi lehetővé, hanem lehetővé teszi a kereskedelem és ipar részére a szakmai bíraskodás rendszerét. A rendszeres választott bíróságok törvényi megszervezése a legalkalmasabban a létező kereskedelmi és iparkamarák keretében történhetik. Minthogy azonban a mai törvény ezt a hatáskört a kereskedelmi és iparkamarák részére nem biztosítja, a választott birói intézmény felállítása új törvénnyel biztosítandó. Ezen intézmény életrehívásának az államélet szempontjából a fentiekén kívül felbecsülhetetlen előnye az is, hogy a rendes bíróságok tehermentesítettnek, továbbá a külföldi tőke, a követelések gyors behajtásának lehetősége esetén több vállalkozási kedvet kap az ország gazdasági életében való részvételre.

A választott bíróságok törvényi megszervezése esetén fontosnak tartom annak törvényi megállapítását, hogy *a bíraskodás nyelvét a felek szabadon állapíthassák meg*, s az

államnyelv kötelező használata csak akkor állapíttassék meg, ha a peres felek a bíraskodás nyelve tekintetében megegyezni nem tudnak.

A bevezetésben előrebocsátottam azt, hogy az érvényben levő iparkamarai törvény nagyban kielégíti az érdekeltek kívánalmait, – azonban szomorúan kell megállapítanom azt, – hogy a törvény helyes végrehajtását a politika megakadályozza.

Az új törvény alapján megindult választási kampány kezdetén a kormányzat különféle mandatariusai a választókkal szembe szegezték a tanácsbeli paritás, továbbá az elnöki hely feltétlen átengedésének követelését. Ott, ahol a választók a követeléseknek eleget tettek, a választásokat megtartották, és e követelések útján a kamarákat birtokba vették, – ott pedig, ahol a kisebbségi választók a törvényadta jogaikra és nagy többségükre támaszkodva ilyen egyezményeket kötni hajlandók nem voltak, a választásokat mindaddig halasztották, míg az egyesség oktrojálása nem sikerült, avagy ott, ahol az egyesség nem sikerült, a választást megsemmisítették, s a kamara élére a kisebbségi tagok teljes mellőzésével interimár bizottságot neveztek ki.

A kamarák beléletében élő iparosság és kereskedelem ezen intézmény életéből ki kívánta zárni a politikát, azonban az utolsó választások szomorúan győzték meg arról, hogy jószándéka teljesen egyoldalú volt, s a politikamentes elgondolását a törvény objektív rendelkezései dacára sem tudta megvalósítani. Miután kormányzati részről az utolsó választások tanúsága szerint a kamarák sorsának intézésénél kizárólag politikai szempontok a predominálók, a Magyar Pártnak, mint politikai pártnak, ugyancsak kisebbségpolitikai szempontból is foglalkoznia kell a kamarák kérdésével.

Miután a lefolyt választások eredményéből megállapítható, hogy kisebbségpolitikai szempontból nem elegendők a kisebbségi jogok szabad gyakorolhatásához a kamarai törvény szabad választást biztosító rendelkezései, e jog gyakorolhatása érdekében további politikai biztosíték szerzendő. E politikai biztosíték megszerzésének módja csak az lehet, hogy a készülő kisebbségi törvénybe kifejezetten olyan rendel-

kezések veendőek fel, amelyek ezen jog akadálymentes gyakorlását lehetővé teszik.

A fent kifejtettek alapján a következő határozati javaslatokat terjesztem elő:

A Magyar Párt kívánja:

1. A kereskedelmi és iparkamara törvény olyan értelmű módosítását, hogy *a kamarai titkári állás nem kinevezés, hanem tanácsstagok szabad választása útján töltsék be.*

2. Az egyenes adótörvény végrehajtási utasításának oly módosítását, amely a kézműiparosok kamarai választójogát lehetővé teszi.

3. *A kamarai választott bíróságok törvényi megszervezését,* a szabadon választható tárgyalási nyelv jogának biztosításával.

4. A kisebbségi törvényben intézményes biztosítását annak a kamarai törvény által biztosított jognak, hogy a kamarák tanácsai és elnöksége kisebbségi választók számaránya arányában állíttassék össze.

Gyárfás Elemér, elnök:

Ezt a kérdést már többször megtárgyaltuk s külön érdekessége, hogy ebben az irányban négy év alatt két törvénymódosítást teljesen a mi intenciónk szerint hozott a törvényhozás.

Hangsúlyozni kérem azonban és az előterjesztett határozati pontok közé kérem bevenni azt, amit szenátusi beszédemben külön kiemeltem, – amibe a miniszter nem akart bele-menni, noha előbb a helyességét elvileg elismerte, de végül mégis kereken elutasította, – hogy tudniillik az igazgató-tanácsi választásoknál az aránylagos képviselő elve érvényesüljön s így a kisebbségekről is gondoskodás történjék. A jelenlegi helyzetben meg lehet azt tenni, hogy Brassó és Marosvásárhely kivételével, a kisebbségek közül egyetlen egy se kerüljön be az iparkamarák igazgató tanácsaiba.

Dr. Lakatos Sándor:

Az előadói javaslat olyan módosítását kérem, amely szorosán véve a választói törvény keretei közé tartozik. Tudjuk

ugyanis, hogy a kamarai kerületek tendenciózan, politikai szempontok szerint vannak beosztva. A háromszék- és csík-megyeiek Galacban választanak, a brassóiak Bukarestben, a temesváriak pedig szintén Bukarestben. A magam részéről azt a javaslatot terjesztem elő, hogy a választójogi törvény módosítása alkalmával tessék odahatni, hogy az iparkamarák választókerületekbe való beosztása olyan legyen, hogy az összes erdélyi kamarák erdélyi kamarai szenátorok választásában vegyenek részt.

Gyárfás Elemér:

Nagyon szükségesnek tartom, hogy az iparkamarai szenátorválasztások tekintetében a nagygyűlés révén is erőteljes felhívást intézzünk a párt kamarai tagjaihoz, mivel sajnálatosan tapasztaltuk, hogy ezekben nagyon gyöngye a kisebbségi öntudat. Noha az erdélyi iparkamarákban a nagy többség kisebbségi, ennek ellenére még nem tudtunk soha a magunk sorából kamarai szenátort bevinni a parlamentbe.

A Szakosztály a javaslatot Elnök és előadó kiegészítésével elfogadja.